

CONCEPT NYHETSBREV NR. 1 - 2009

Out-of-the-box tenkning

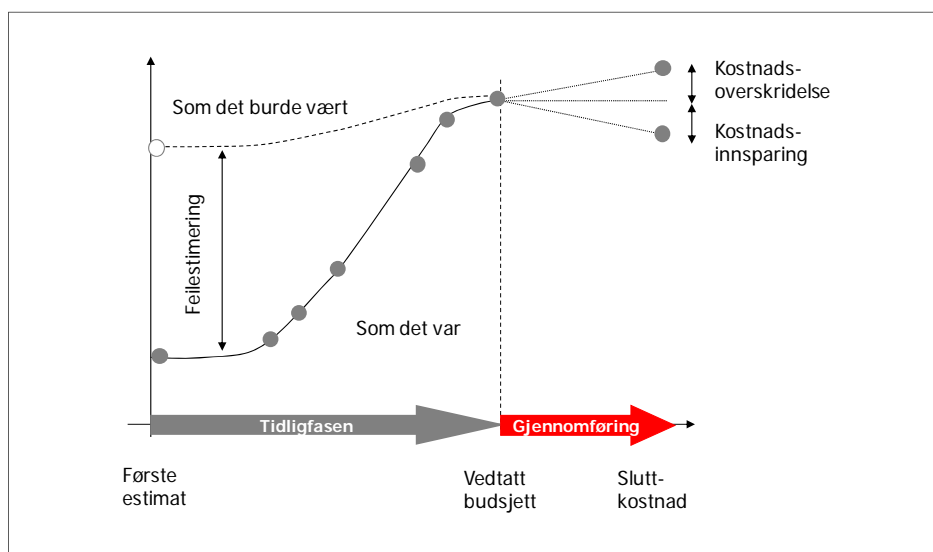
Du kommer kjørende i en toseters sportsbil. Det strieregner og du har paraply i bilen. Det har ikke de som står på bussholdeplassen: En av dine beste venner, en gammel dame som har fått et illebefinnende og trenger øyeblikkelig legehjelp, og den personen du lenge har hatt lyst til å bli kjent med og få et forhold til. Din venn ser deg og vinker. Dette er øyeblikket du har ventet på. Hva gjør du for å løse problemet og få det som du ønsker? (Svaret står nederst på siden).

Dette brukes som eksempel på out-of-the-box tenkning. Det vil si å tenke annerledes, ukonvensjonelt, i et nytt perspektiv. Det betyr å kunne eliminere unødvendige be-

grensninger når en forsøker å løse et problem.

Vi er ikke så dyktige til det. Med få unntak velger vi konvensjonelle løsninger. Oppfinnelser er ofte resultat av slik tenkning. Det samme med lønnsomme investeringer og vellykkete prosjekter. I konseptfasen er dette selvsagt spesielt viktig.

Den første ideen er ofte den som til sist blir realisert. Ofte med svært dårlig resultat. I mange tilfeller skyldes ikke dette manglende evner, man ganske enkelt at en ikke har lagt nok vekt på å analysere problemet i starten. Hverken innenfor eller utenfor boksen av konvensjonell tenkning.

Underestimering og dårlige prosjekter

Vi er vant til at media omtaler store prosjekter. Skandalisering på grunnlag av kostnadsoverskridelser er godt stoff, selv om disse relativt sett er små i forhold til budsjettet. Media har vært lite opptatt av feilestimering i tidligfasen - som ofte er et langt større problem, fordi kostnadsoverskridelsen kanskje bare er 10 -20 prosent mens feilestimeringen kan være av en helt annen størrelsesorden.

En gjennomgang av flere store prosjekter som Concept-programmet har gjort viser et forløp av kostnadsestimeringen som i figuren ovenfor. Det første estimatet er urealistisk lavt. I løpet av tidligfasen øker dette raskt, og flater ut før tidspunktet der

budsjettet fastsettes. I enkelte tilfeller var det første estimatet bare en tiendedel eller mindre i forhold til vedtatt budsjettet. Dette er dramatisk fordi det handler om selve konseptvalget. Dersom det første estimatet hadde vært realistisk ville mange dårlige prosjekter ikke blitt gjennomført. Men bordet fanger. Er en bare kommet med på agendaen øker sjansen dramatisk for at prosjektet tilslutt blir vedtatt. Å få til endring på dette området er en av de største utfordringene vi har, og noe som journalister absolutt burde interessere seg for.

Svar: Du stopper, gir blihniklene til vennen, som kjører den gamle damen til sykehuset, mens du venter på bussen sammen med den urtkårete og paraplyen.

Fokus på KS1

Ordningen med ekstern kvalitetssikring av konseptvalg har nå vært gjeldende siden 2005. Det er gjennomført 10 KS1 og flere er underveis. Erfaringene ble oppsummert av KS-rådgivere og Departementer i forbindelse med Prosjekteierforum i oktober 2008 og en egen samling med fokus på KS1 i begynnelsen av februar 2009. Rapportene viser behov for utvikling av en mer enhetlig begrepsforståelse og praksis i forbindelse med KS1.

Med støtte fra Concept-programmet tar nå fem grupper med representanter både fra forvaltningen, KS-rådgiverne og forskere tak i noen av de viktigste problemstillingene. Gruppene ledes av nøkkelpersoner fra rådgiverkonstellasjonene som har rammeavtale med Finansdepartementet. De aktuelle temaene representerer områder der praksisen spriker og har betydning for kvaliteten på beslutningsunderlaget. De fem gruppene ser på følgende tema:

1. Nullalternativet
2. Detaljering og presisjonsgrad i KVVU/KL dokumenter
3. Konsepter og konseptvalg
4. Målstrukturer og målformuleringer
5. Ettorevaluering av prosjekter

Gruppe 2 til 5 legger fram underlag for fremtidige veiledere. Når de er ferdigutviklet og godkjent vil de bli publisert og gjort tilgjengelig for alle. Et notat om nullalternativet er ment å danne grunnlag for harmonisering av praksis og forståelse av dette begrepet uten at det blir laget en egen veileder.

Styrking av undervisningen ved NTNU

Concept-programmets forskning blir benyttet til å styrke utdanningen for fremtidens fagfolk og beslutningstakere. I 2008 ble syv ulike kurs for studenter gjennomført delvis på basis av Concept-materiale. Fire av disse kursene er helt eller delvis fornyet og oppdatert som følge av at dette stoffet er gjort tilgjengelig.